

פ ר ו ט ו ק ו ל מס' 322
 משיבת ועדת החוקה, חוק ומשפט
 שהתקיימה ביום ה', י"ח באדר ב', תשל"ג
 (22.3.73), שעה 9.00

נ כ ח ר

חברי הועדה:

י. גולדשמידט - יו"ר
 מ. אביזוהר
 א. אנקוריון
 ר. ארזי
 י. ארידור
 מ. ביבי
 ש. פרידמן
 ח. צדוק
 י. קורן
 י.ה. קלינגהופר

מוזמנים:

י. קרפ - מטעם משרד המשפטים
 מ. שמגר - היועץ המשפטי לממשלה
 ר. מלחי - מזכירת הועדה

רשמה: מ. טרלו

סדר היום: חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 36), תשל"ג - 1973

ה יו"ר י. גולדשמידט: אני פותח את הישיבה.

חוק לתיקון פקודת החוק הפלילי (מס' 36), תשל"ג - 1973

היו"ר י. גולדשמידט: בדיון הקודם נאמר שאפשר לשבש עשיית משפט בדרכים שונות, וכולם ביחד אפשר לכלול במושג זה. נדמה לי שהנוסח הלבן איננו משקף את דברי היועץ המשפטי בישיבה האחרונה, שיש לעשות סעיף אחד הכולל את הכל. אינני מאושר מהמצב עכשיו, כאשר נמחק המשפט: המגולל ביודעין על פלוני אשמת שוא בעבירה.

ש. פרידמן: לי נראה שסעיף 124 הוא כולל יותר ויכול היה לכלול מה שנאמר בסעיף 123.

ר. ארזי: לדעתי אפשר לחזור לנוסח של סעיף 8 בחוברת הצחולה. כמנו החלטנו לנסח בצורה שונה. אני מציע לחזור לסעיף 8 בנוסח הראשון ואת החלק השני של הסעיף ננסח לפי הנוסח הלבן, כי הוא יותר ברור.

מ. אביזוהר: מצטרף להצעת הה"כ ארזי, לחזור לנוסח הכחול. לעומת זה, אינני רואה צורך להוציא את הרישא מסעיף 124, משום שנראה לי שכאן יש ענין של המטרם בשיבוש. בסעיף 123 יש מטרה לגולל על אדם אשמה, מבלי שהעושה את המעשה התכוון להליך משפטי, אלא יש לו כוונה להכשיל את הזולת. זה ענין שבין המגולל לבין מי שגוללו עליו. סעיף 8 עוסק באדם שבא להפריע בעשיית צדק. לכן אני סבור שלא מן הצדק לשנות את סעיף 8.

י. ארידורף: אני מתייחס לסעיף 8 בנוסח הלבן. אינני מבין איך אפשר לחוקק סעיף מהסוג הזה. בסעיף שבנוסח הכחול, דובר על קשר למניעת אדם להעיד. הסעיף בנוסח הלבן איננו מטפל בכל הנושאים האלה, אלא קובע כלל; העושה דבר-במטרה לשבש משפט... נאשם יכול לבוא ולא לתת עדות במשטרה, יש לו ראייה שהיא נגדו, הוא לא יביא אותה לידיעת המשטרה. יש לו זכות לא להביא אותה לידיעת המשטרה. עורך-דין יעץ לנאשם לא להביא ראייה לידיעת המשטרה. בסופו של דבר, אנחנו מתכוונים בסעיפים כאלה לפעולה אקטיבית של אדם כדי לשבש משפט של הזולת.

אם אני מתגונן בתביעה אזרחית, יש לי ראיות לטובתי ויש ראיות נגדי, אני לא מביא את הראיות שיש נגדי, זה משבש עשיית משפט. לא מחייבים אדם להביא ראיות לטובת הצד השני, גם אם הדבר יכול להביא לתוצאה בלתי צודקת. אם נחליט שהצד חייב לגלות את כל ראיותיו בבית המשפט ומיד - אני בעד זה. הדבר נדון במשרד המשפטים, וכאשר יביאו את זה, אני מקווה שיאשרו זאת.

לפעמים כותבים בכתב הגנה דברים לא נכונים כיוודעין, דבר זה נחשב לדבר לגיטימי על פי ספרו של השופט זוסמן. אנשים מכחישים מסמכים בכתבי הגנה. אנשים טוענים טענות שאינם מאמינים בהן, מתוך מחשבה שאם הם לא מאמינים, אולי השופט יאמין בזה. כל דבר שנעשה במטרה לשבש עשיית משפט, זה פתייחס לתהליך הפרוצדורלי ולא דווקא לתוצאה הסופית. אם אני נוקט בתכסיס פרוצדורלי מסוים, שלפי דעתי, המטרה זה עשיית צדק, אבל זה יכול לגרום לשיבוש עשיית המשפט - מה קורה? לפעמים אני יכול לא להסכים לדחיית משפט. זכותי להביא עד אחד לפניי אחר מסיבות טקטיות. כל מה שקשור בהפרעה ע"י הזולת, יש הוראות לגביו. אסור לשקר; אסור להדיח לעדות שקר; אסור להודיע הודעה כוזבת; חייבים לגלות ראיות שיש בהן צורך במסמכה.

אם חייבו אדם לשלם סכום, והוא מחליט לא לעבוד כדי שיכריזו עליו כעל פושט רגל - עושה דבר במטרה לשבש הוראה של ההוצאה לפועל. להפוך את זה לעבירה פלילית - לא היה עולה על דעתי. לכן, לדעתי, הגישה שהיתה בחוקי הפנדט, היתה היתה יותר מתקצמת במובן זה. שם דובר על קשירת קשר, זה שונה מהמצב כאשר אתה עצמך עושה זאת.

לי נראה שסעיף 124 איננו זרוש. כאשר נעשית הפעולה ע"י הזולת, זאת עבירה במילא. עדות שקר - זו עבירה ספציפית.

לדעתי הרישא של סעיף 123 שהוצאנו, צריך להוסיף בסעיף 124, והייתי מנסח זאת כך: העושה דבר כדי לגולל כיוודעין אשמת שוא על פלוני.
הייתי רוצה שיהיה ברור שאדם אשם רק אם הוא יודע שזו ואשמת שוא.

יש לנו סעיפים על העלמה ועל עדויות שקר, שמכסים מה שצריך.

ש. פרידמן: במקום לגולל, הייתי כותב "טופל".

הייתי מציע להוסיף את המלים "שלא כדין" אשר יכסו את הדוגמאות שהביא חה"כ ארידור.

לא ברור לי האם נוסף על אותם האלמנטים המוזכרים אחר-כך בסעיף 9 ובסעיף 10, יש עוד כאלה שיכולים לגרום לשיבוש בעשיית המשפט, אשר לא מכוסים ע"י הסעיפים הללו, שאם לא נבטא אותם בסעיף 8, נסכל את כוונת התיקון הזה? אם יש כאלה, אני מציע בעד השארית הסעיף הזה בתוספת הרישא.

א. אנקוריין: אני מסכים שסעיף 124 איננו מספק. אני חושב שהוא לא מספיק ברור. סעיף 123

מדבר על דברים ברורים שפגוללים על מי שהוא אשמת שוא או מוסרים ידיעה כוזבת כיוודעין, זו עבירה ברורה מאד ומוגדרת. סעיף 124, לפי ההסבר שהיה בשעתו, פורק להליכים. היה הסבר שהולכים להפריד את זה מעבירת הקשר. בקשר צריכים להיות לפחות שנים, וזו עבירת יחיד.

בסעיף 124 הקודם היו שלושה חלקים. קשירת קשר; התעבכות בעדות; והמפריע או מתערב בדרך אחרת או מונע כיוודעין. הוצאת מעשה בית-דין לפועל, אם אזרחי או פלילי. הפרעה להוצאה לפועל, גם זאת עבירה מוגדרת וברורה. היא נשארה בלתי מכוסה. סעיף 124 הוא רחב - מטרה לשבש עשיית משפט. זה דבר לא ברור. הדבר היחיד ששמעתי עד עתה מה העלמת ראיות. אולי זה מכוסה בדרך אחרת.

י. קרפ:
מפנה לסעיף 112 לפקודת החוק הפלילי
המדבר על העלמת ראיות.

א. אנקוריין:
הדוגמה שרוצים להכניס, למעשה ישנה.
אני מסכים שיש חשש - כפי שאמר ח"כ
ארידור. להשאיר את ההגדרה הכללית של שיבוש, לאחר שהאינטרסים
הקונקרטיים מכוסים - זה פתח לפירושים שאיננו מתכוונים להם.
אנחנו יודעים מה העונש כאשר הצד הנתבע מכניס דברים שאינם נכונים.
לא נראה לי שאנחנו נכניס סעיף שאיננו ברור כל כך, ונסמוך על
כך שהשופט יפרש את זה. המחוקק צריך להשתדל לחוקק דבר ברור.
נראה לי כי הפסוק: העושה דבר במטרה לשבש עשיית משפט - איננו
ברור ומשאיר מקום לאי-הבנות.

ד. ארזי:
בועדת המשנה לא סיכמנו סופית את הסעיף
הזה. הלבטים שלנו היו אותם הלבטים הנשמעים
היום כאן. היועץ המשפטי הבטיח להביא נוסח חדש, וזה הנוסח של
סעיף 8. הבעיה היתה: האם רצוי למחוק את סעיף 124. יש אלמנט
בסעיף 124 (ב) ו-(ג) שאפשר להכליל במינוח של שיבוש. יש אלמנט
חשוב בסעיף 8 בחוברת הכחולה וזה הוסף לסעיף 7. אתמול מחקנו
את זה. אני הצעתי שהרישא שנמחקה (המגולל ביודעין על פלוני
אשמת שוא בעבירה) תהיה סעיף משנה בפרד כסעיף 124. אני לא
מזיע למחוק את זה. אם זה יוסף לסעיף 124, יתכן שנצטרך לשנות
את הכותרת, אבל האלמנט החשוב ישאר.

האינטרפרטציה של שיבוש הליכי המשפט
יכולה להיות לחומרה, שאיש לא יוכל לעמוד בזה.

ח. צדוק:
סעיף 124 כפי שהוא מוצע, מזכיר את
סעיף 105. זה סעיף שנמתחה עליו ביקורת
קטלנית. אדם צריך לדעת מה מותר ומה אסור לו לעשות, באופן מודע
ולא בצורה כוללנית. מה אסור? - אסור לו לעשות דבר שישבש את
עשיית הצדק. קשה לראות היום מה כלול בנוסחה הכללית הזאת.
בספר חוקים פלילי, אנחנו חייבים לתת הגדרה מדויקת. עלינו
לעשות מאמץ אינטלקטואלי ולהגדיר קונקרטי אתם הדברים שעשייתם
מתוך מטרה לשבש עשיית משפט, היא אסורה. הסעיף בצורתו הנוכחית
הייתי מקבל במערכת דינים אזרחיים; אבל במערכת של המשפט הפלילי,
אנחנו חייבים בהגדרה יותר מדויקת.

ג. האוזנר:
גם דעתי כדעת ח"כ צדוק. כבר נמתחה
עלינו ביקורת חמורה שאנחנו משתמשים
בנוסחאות כלליות ומשאירים לבתי-המשפט את העבודה למלא את החקיקה
בתוכן. (למשל, חוק המקרקעין).

מה זאת אומרת: שיבוש הליכי משפט? אם
הכוונה היא שעושים אסיפה או הפגנה נגד פקיד ההוצאה לפועל -
צריך שיהיה סעיף שיגיד שזאת עבירה. רמז על כך ח"כ ארזי
שאמר שצר לו למחוק את סעיף 124 הקיים. אבל שיבוש הליכי
משפט הוא מונח כל כך רחב שיכול להיות נתון להערכה סובייקטיבית
ביותר של השופט. בכל קודקס שהוא, ובודאי בקודקס פלילי, הנוסחה
רחבה כל כך שאי אפשר להשתמש בה. אם מעכבים עד חצי שעה זהו
לא מופיע בבית המשפט, ע"י כך משבשים הליכי משפט? לא כך אנחנו
יכולים לספק פתרונות לציבור ולבתי המשפט.

לכן גם אני חושב שאנחנו צריכים להתאמץ ולחשוב איזה מעשים עלולים לשבש הליכי משפט כך, שראוי להגדירם כעבירות, ואת אלה לקבוע כעבירות, ולקבוע עונשים מתאימים בצדם. יש שיבושים קלים ויש חמורים. מדוע נקבע לכל דבר שלוש שנים?

אבל הנימוק העיקרי הוא זה, שבניסוח כוללני כל כך, שמקומו לא יכירנו בקודקס הפלילי.

לכן אני מציע שנעשה רויזיה של סעיף 124 מעיקרו, שנגדיר את הדברים שחייבים הגדרה.

אגב, מה הפסול בסעיף 124 הקיים? בפה שובש עשיית משפט עד היום, ולא ניתן להביא את המשפט לדין מפני שסעיף 124 הוא כפי שהוא?

י.ה. קלינגהופר:

במקרה זה, הפירוט לא נראה לי. הייתי מעדיף נוסחה כללית, אבל לא סתמית. גם בנוסחה כללית אפשר לדייק. זה רצוי בדיני עונשין. אסור שהניסוח יהיה מעורפל. על כן אני הייתי מבקש שישקלו, איך אפשר להגדיר את הדבר בצורה כללית, ללא פירוט שיהיה לקוי. צריך להוסיף איזו הדרכה לשופט וגם לתבונה, בטרם נערך המשפט, שהם ידעו שכל שיבוש של פה בכך, הם לא יוכלו ללכת לבית המשפט,

אני מבקש שייעשה מאמץ בכיוון זה של הישארות במסגרת של נוסחה כללית, אבל יחד עם זה שתהיה הגדרה, שיבוש מאיזה סוג שהוא, אבל הגדרה כללית.

מ. שמגר:

נתחיל מהמצב המשפטי הקיים.

דווקא לנו לא אחת שאנחנו נבהלים מחדש מנוסחו של סעיף כאשר אנחנו קוראים אותו בלי הקשרו העובדתי. אינני יודע אם הועדה קראה את סעיף 124(א) הקיים היום. בסעיף נאמר (מצטט). לא דרושה כוונה. כתוב רק: לעשות איזה דבר המונע... כאשר עורך-דין גדבר עם הקליינט שלו לא להביא ראיות, זו גם היום עבירה. היום המצב הוא שנאמר "במסרה" לשבש משפט. דרושה כוונה לשבש עשיית משפט. מדובר גם על קשר בין שנים או יותר, ויחיד המבצע עבירה. היום אנחנו דורשים כוונה ולא רק קשר.

שאלו אותי חברי הועדה, מה הרע במצב הקיים שבאים לתקן. היום כדי להלחם נגד אובסטרקציה, אנחנו צריכים שיהיה הקשר. היום הדבר מהווה עבירה רק אם יש קשר בין שנים או יותר אנשים. זה לא נראה לנו סביר. ויתרנו על הניסוח "אבל לא על התוכן". מיזגנו מה שבתוב היום בסעיף 124 תוך גריעת הקשר. בתכנית מינימום הייתי מציע לפחוק את ה"קונספירסי", זה מה שפריע בהליכים היום, החובה להוכיח את הקשר.

חה"כ צדוק עשה השוואה עם סעיף 105. ההליך הוא התרחקות מהקזואיסטיקה המוצאת את דוגמה הבולטת בדוגמה שלנו. כולם צמחו מהמשפט של תרגום כללים של ה-"קומון לאו". האלמנט הקובע הוא הכוונה.

הייתי מציע להשאר עם סעיף 124 הקיים ולפחוק את הקשר. האלטרנטיבה השניה היא ללכת בדרך שפירטנו ולהוסיף את ההדגמה.

בוועדת המשנה אמרתי שצריך להיות שיבוש בעשיית משפט, בין במניעת הופעתו של עד, ובין ... אני חושב שזה היה הגיוני. אם אתה מגולל אשמת שוא על מי שהוא, וכו', חיברנו את זה עם סעיף 123. כאן מדובר על שיבוש בעשיית משפט מתוך מטרה מסוימת.

לכן הייתי כותב את סעיף 124, ומוחק את ענין הקשר. או שהייתי כותב: העושה זכר במטרה לשבש עשיית משפט. הגרעין של הסעיף הוא הכוונה. אולם, אפשר גם להדגים.

הסעיף אומר שאסור לך להגיד לאדם לא להעיד בבית המשפט. לעורך-דין מותר לעשות זאת. אבל במטרה לשבש עשיית משפט, אסור גם לעורך-דין לעשות זאת. זו עבירה פלילית גם מצד הנאשם.

י. ארידור:
הצעתי לקחת את המשפט שמחקנו בסעיף 123 ולהפוך את זה לעבירה לפי סעיף 124. לא הייתי רוצה להסתמך על מה שכתוב היום בסעיף 124, ולהוכיח שאנחנו מאמצים את המצב. אני מוכן לחיות עם הסעיף כפי שהוא, אבל אם נתקן אותו, אז נתקן בצורה שונה. הסעיף נחקק בזמן המנדט ונשאר כמו שהוא ללא שימוש לרעה. ענין הקשר לא היה דרוש. לא הייתי מוחק את אלמנט הקשר בסעיף 124, אלא הייתי לוקח את השורה הראשונה של סעיף 123 והופך אותה לעבירה נוספת. הייתי מוסיף את הפעולה של היחיד בגוללו אשמת שוא על אחרים. העלמת עבירות היא עבירה בפני עצמה וכך גם הדחת לעדות שקר. מה נשאר? רק הודעה לנאשם שישתוק. לפעמים זה נעשה במובן מסוים כמטרה לשבש עשיית משפט. מתי עושים זאת? כאשר אין ראיות בגדו, ויכול להיות מצב שהנאשם אשם ואומרים לו: יש לך זכות לא לדבר. אפשר לפרש את זה כשיבוש בעשיית משפט. זכותו של עורך-דין לומר לנאשם: אתה תשתוק, כי העדות שלך עלולה להפליל אותך. לפעמים גם חובתו של עורך-הדין היא לומר זאת לנאשם.

מ. ביבי:
איך אתה רואה אפשרות שבה זכות הנאשם לשתוק על פי חוק, תיחשב לו כשיבוש משפט?

י. ארידור:
זכותו של הנאשם לשתוק.

מה קורה אם אדם מחליט לפשוט רגל כדי להתחמק מתשלום חובותיו? יש שתי אפשרויות: או שבית המשפט יכיר לו בפשיטת הרגל, או לא. אני הייתי משאיר זאת לבית המשפט. לא הייתי אומר שעצם הבקשה, בהנחה שבית המשפט לא ראה בה בקשה בלתי מוצדקת, יכולה לשמש עילה פלילית, אם יש פסק-דין של בית המשפט לשלם חובות. יש הבדל אם מחוקקים את הסעיף הזה מחדש מבחינת כוונת המחוקק, או משאירים אותו כפי שהוא.

אני מסכים עם היועץ המשפטי שצריך להוסיף את הדוגמה שהציע היועץ המשפטי. הייתי מציע סעיף 124 נשאר ובסעיף 124 (א) נוסף את הדוגמא. זה לא יעורר חששות מבחינת זכותם של הנאשמים להטיל את עוצמתם.

א. אנקוריון:

רוב החברים סמכו ידים על המגמה של הצעת משרד המשפטים, ע"י כך שיוציאו את ענין הקשר מהסעיף. אפי' בעד זה שנשאיר את המשפט "המגולל ביודעין על פלוני אשמת שוא בעבירה". אני מציע סעיף 123 יישאר כפי שנוסח תחילה. לגבי סעיף 124, אני מקבל את הצעת היועץ המשפטי לממשלה, שבמקום הפורמולה הכללית יכתב: העושה דבר במטרה לשבש עשיית משפט הן ע"י והן ע"י כדאי להכניס כאן דבר מוגדר. כאן צריך לכסות את הדברים הקונקרטיים שאנחנו רוצים.

היו"ר י. גולדשמידט:

אם אנחנו מחליטים שהחוק צריך לקבוע עבירה של שיבוש עשיית משפט, הייתי אומר שנוסיף את ההדגמה שהזכיר היועץ המשפטי לממשלה. אני מבין שגם ח"כ אנקוריון נוטה לזה, ויתכן שעוד חברים בוועדה.

י.ה. קלינגהופר:

צריכה להיות הדרכה לתביעה ולשופט, כדי שלא יכללו דבר של מה בכך ויעמידו אדם למשפט בעבורו.

את ענין הקשר, פותרים ע"י הוספת סעיף. אני מקווה שנוכל לקבל ניסוח מתוקן שישקף את הפרטים.

ר. ארזי:

במקום "שיבוש" אני מציע להשתמש במונח "הטייה". אני מציע שנקבל נוסח.

מ. שמגר:

הטיית משפט עושה שופט ולא אדם אחר. אנחנו נמציא נוסח. אבל אני לא יכול לכסות את כל השטח. אני מציע שהוועדה תצביע כאשר יהיה לפנינו נוסח.

ח. צדוק:

ההצעה היא: העושה דבר במטרה לשבש עשיית משפט, בין ע"י מעשה זה, ובין ע"י מעשה אחר... וכו'. אני מבקש לשקול, אם במקום המלה "לשבש" אפשר להשתמש בביטוי יותר חריף, כמו לסכל, לפגוע. על המטרה להיות יותר מוגדרת. אני מבקש לעשות מאמץ בכיוון זה, כאשר יובא הנוסח לפנינו.

היו"ר י. גולדשמידט:

ההכרעה צריכה להיות בדרך של כלל ופרט, כאשר גם הכלל תופס וגם הפרט תופס, ובין פירוט אבסולוטי. הוועדה מבקשת הליכה בדרך של הכלל ופרט. לומר: בין בהרך זו או אחרת. כך שהפירוט יסגור את החוק לדברים הנזכרים בו ולא יאפשר הוספת מקרים שאינם נזכרים בחוק.

ג. האוזנר:

הבעיה היא איך זה ינוסח.

י.ה. קלינגהופר:

אני מקבל את התוספת: או בדרך אחרת, אם הכלל הראשון, המקיף, יהיה מוגדר ומסוייג כשיפת דגש על משהו יותר חזק.

ח. צדוק: אילו המצב החוקי היה, שעל המליים: או בדרך אחרת, היה חל הכלל של "ינון אין ג'נריס" (?) לא הייתי מהסס. אני מבקש לבסח את הכלל השני: כלל, פרט וכלל, במקום: או בדרך אחרת, לומר משהו כמו: או בכיוצא באלה.

אני מבקש פעל יותר חזק מאשר "שיבוש"; תוספת כללית שחל עליה הכלל של "ינון אין ג'נריס". אין זה סביר שהמשלה תסכים לצמצם את הסעיף הקיים. אם כתוב בסעיף קטן (א) שעבירה היא כאשר אדם קושר קשר עם אחר, ההיזכרות עם שנים מספיקה גם אם לא ביצע פעולה; אם כך, מוטב לי להשאר עם הסעיף הקיים. לכן המלים "כיוצא באלה" תועלנה, והסעיף ישרת את מטרתו. אם הן לא תהיינה, מוטב שהסעיף הקיים ישאר, כי אינני רואה סיבה לצמצם את זה היום.

הז"ר י. גולדשמיט: נשתדל לקבל: נוסח שיכלול את האלמנטים הללו. נמצא גם ביטוי עברי למלה "אובסטרקט" כאשר יובא הנוסח, נוכל להחליט על סעיף 124 הקיים. הענין של המגולל אשמה וכו' יהיה סעיף נפרד, נמשיך לדון על זה בפעם הבאה.

הישיבה נבעלה בשעה 11.00